

גודל מדרגתו של המשפיע לטובה על הצבור ואחריות מנהיגי העם

1. משנה יח. כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו. וכל המחטיא את הרבים, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. משה זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו, שנאמר (דברים לג), צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. ירבעם חטא והחטיא את הרבים, חטא הרבים תלוי בו, שנאמר (מלכים א טו), על חטאות ירבעם (בן נבט) אשר חטא ואשר החטיא את ישראל:

2. תפארת ישראל

כל המזכה את הרבים - שמלמדם תורה ויראת ה' ומוסר, או שהגרימם לעשות מצות:

אין חטא בא על ידו - שימנעו משמים מחטא, כדאמרינן [ביומא דפ"ו] שלא יהא הוא בגיהנם ותלמידיו בג"ע:

וכל המחטיא את הרבים - שמסיתם לעבירה, או שהגרימם באופן אחר לחטוא:

אין מספיקין בידו לעשות תשובה - דלא די שלא ימנעוהו מחטאים אחרים, כ"א אפילו ירצה לעשות תשובה על חטאיו לא יסייעוהו לכך משמים כשאר הבא לטהר, וכל זה כדי שלא יהא בג"ע ותלמידיו בגיהנם:

זכות הרבים תלוי בו -, דנחשב לו כאילו הוא עשן:

צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל - ...שעושה צדקה לעמו ומטיב להם, ..שלימד משפטי ה' דהיינו התורה, לישראל, ומדלא קאמר קרא לימד, אלא עשה, ש"מ דהלימוד נחשב כמעשה, אף שלימד להם כמה מצות שלא קיימן הוא, כגון מצות התלויות בארץ או התלויות במקרה כחליצה וכדומה זכות הרבים תלוי בו, נחשב כאילו עשן ממש:

חטא הרבים תלוי בו - לא מייתי ראייה דאין מספיקין בידו לשוב, דזה פשוט, דהרי א"א שישוב על מה שחוטאים אחרים... , והוא הגרימם לחטוא, רק מייתי ראייה שנחשב לו כחטאי עצמו:

על חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל - וזה נכתב אצל ענשו, כשלא השאיר לו בעשא שריד, ולולא החטיא ישראל לא היה נענש כל כך, מיהו גם לא הספיקוהו לשוב, דהרי ראה המופת הגדול והנורא שעשה איש אלהים, ואעפ"כ לא שב, ש"מ דמשמים עכבוהו.

3. רע"ב - אשר חטא ואשר החטיא את ישראל - מדלא קאמר על חטאות ירבעם וישראל ש"מ שהכל תלוי בירבעם:

4. ברכות מו א - ואורח מברך כדי שיברך בעל הבית מאי מברך? יהי רצון שלא יבוש בעל הבית בעולם הזה ולא יכלם לעולם הבא, ורבי מוסיף בה דברים, ויצלח מאד בכל נכסיו ויהיו נכסיו ונכסיו מוצלחים וקרובים לעיר ואל ישלוט שטן לא במעשי ידיו ולא במעשי ידיו ואל יזדקק לא לפניו ולא לפניו שום דבר הרהור חטא ועבירה ועון מעתה ועד עולם:

5. המזכה את הרבים (עין איה פרק שביעי פסקה י) - שלימות האדם בנפשו ומדותיו, שמהם תוצאות לכל מיני השלימות הפרטית, תלך ותתעלה רק באופן שלא ישים מרכז חייו רק עניני הפרטי, כ"א עניני הציבור והכלל יהיו קרובים אל לבו. וזה ימצא ביחוד בהיות נכסיו קרובים לעיר, שאמנם צריך שיהי' איתן במצבו הפרטי שיהי' בעל נכסים. כנכסים גשמיים כן נכסים רוחניים במעשים טובים ומדות טובות ודעת ויראת ד'. אמנם עם כולם יהי' קרוב לחיי הציבור, ומוכן לעזרתם בכל עת שיוכל להתעלות ממצבו הפרטי אל המצב הציבורי. ועל זה היסוד בנוי גודל ערך מצוה דרבים, וכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידיו

6

כל המחטיא את הרבים

כאשר חז"ל רצו לתת דוגמא למחטיא את הרבים, תפסו את ירבעם בן נבט כדוגמא הבולטת ביותר, שחטא והחטיא את הרבים. הגמרא במסכת שבת (נו:): מתארת את מעשיו של ירבעם, שהכניס שני עגלי זהב, אחד בבית אל ואחד בדן, ובאותו היום נבנה צריף אחד, וזהו איטליא של יוון.

ומבאר מרן הראי"ה קוק זצ"ל (עין איה שבת שם אות פ) שהקלקול המוסרי כל עוד שאינו מתפשט בכל חלקי האומה, אין הרע יכול להתגבר מכל וכל על החברה, שיש עדין תקוה לרפואתה ע"י מכאובים קשים.

אבל ירבעם ניסה להשפיע את קלקולו ולהתפשט על פני כל חיי העם, מבית אל ועד לדן, שבכל הארץ יתפשטו הרע ואלקי נכר הארץ. קלקול מתפשט זה, היה צריך כח מתנגד, שיכניע את כחו של הרע המתפשט בחיי האומה, לזה הוכנה רומי שהיא כח רע מתפשט בעצמה, כדי למרק חטא ועוון, עד אשר מהרה ישיב ה' גאון יעקב כגאון ישראל.

7. הרב קוק – המזכה את הצבור

פגמי המיוחדים לא יעכבוני מלזכות את הרבים, כי חפץ אני להיטיב וחפץ אני בטובת הבריות, וחפץ אני בבירור לחפץ באמת להיות טוב, ולבבי מלא אש קודש של ידידות נעימת חיבת ישראל ושל כל העולם כולו, להעלות את הכל למקורם הטוב. רצון זה רצון קדוש הוא וצריך אני להודות בקדושתו.

(מרן הראי"ה קוק זצ"ל)